

פרק ראשית הגז

מתניתין:

ובחוצה לארץ, בפני הבית [בזמן שביית המקדש קיים] ושלל בפני הבית⁽²⁾. בחולין אבל לא במקדשין.

מצות נתינת ראשית הגז לכהן⁽¹⁾ נוהג בארץ

אלעאי].
 2. הרמב"ם [ה"א] כתב שנוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית כראשית הדגן. וביארו הר"י קורקוס ומנחת חנוך [אות ג] שכוונתו לדמות חיוב ראשית הגז לתרומה, שדעתו [תרומות פ"א הכ"ו] שבזה"ז חיובה רק מדרבנן. וכן מדויק משינוי לשונו שלגבי זרוע לחיים וקיבה כתב [פ"ט ה"א] שנוהגת "תמיד" בין בפני הבית וכו', כי אינם תלויות בחיוב תרומה, ותמיד הן מדאורייתא [ראה מנ"ח תקן, טז שאין דינם תלוי בזמן], אך בראשית הגז לא כתב "תמיד" כי בזמן שתרומה מדרבנן גם ראשית הגז רק מדרבנן.
 אולם המנחת חנוך [שם] דקדק מדברי החינוך שהזכיר דעת הרמב"ם לגבי תרומה [תקן] והשמיטו לגבי ראשית הגז, ומוכח שנקט כי ראשית הגז בזה"ז חיובו מן התורה. וגם המהרי"ט [ח"א כה] נקט שאף לדעת הרמב"ם מצוות ראשית הגז אינה תלויה ב"ביאת כלכם" כי היא חובת הגוף.
 ובטעם החילוק ביאר הגרי"ש אלישיב לפי המבואר באבן האזל [בית הבחירה פ"ו הט"ז] ש"ביאת כלכם" אינו מעלה ומוריד בקדושת הארץ, אלא הוא רק תנאי לחיוב תרומה, ולא פסקו כר' אילעאי אלא שאינו נוהג בארץ. ולא למדו מתרומה אלא לענין חיוב התלוי בארץ, ואילו ביאת כלכם הוא דין נפרד. ודעת הסוברים שחיובו דרבנן הוא כהגר"ח [שמיטה ויובל פי"ב הט"ז] ש"ביאת כלכם" קובעת בקדושת

1. רש"י [ד"ה ראשית] שאפילו גוזזן מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן, וכן כתב החינוך [תקח], ולשון המאירי [על המשנה] שיתנו ראשית הגז כל זמן שהוא גוזז, ובדרך אמונה [ביכורים פ"י הי"ג בה"ל ד"ה כמה] דקדק מדבריהם שאפילו גוזז כמה פעמים בשנה אחת חייב ליתן בכל פעם.
 אולם הביא מאידך רש"י בכתובות [קה:]: "בכל שנה שגוזז אותן חייב ליתן". וכ"כ רש"י עה"ת [דברים יח, ד] "כשאתה גוזז צאנך בכל שנה". [אמנם בשפתי חכמים שם אות ז פירש שכוונת רש"י שיתן בכל פעם ראשית, ולאפוקי שלא יתן בפעם ראשונה את כל הגיזה ואח"כ יפטר. וראה רש"י לעיל [קל. ד"ה ראשית] "כל השנה כשהוא גוזז צאנו"].
 וביאר, שכוונת רש"י שאם גזז ונתן מתנה מתחייב שוב בגיזה הבאה אפילו באותה שנה, אך כל עוד לא נתן מתנה על הגיזה הראשונה מצטרפת לחיוב ולפטור עם כל הגיזות שבאותה שנה [לר' אלעאי שאי אפשר להפריש משנה לחברתה], ואם נתן לפני שגוזז כשיעור לא יצא ידי חובתו, כי אף ש"מצוותה בתחילה" [כדלהלן] היינו שיתן מה שגוזז בתחילה, אך שעת הנתינה היא אחר שגוזז כשיעור. והוכיח כן מדברי הרמב"ן [להלן [קלז:]: שאם גוזז צאנו ב' פעמים בשנה מצטרפין שתי הגיזות לשיעור, והיינו שכל גיזה מחייבת אך החיוב תלוי בשנה אחת, ומתנה מועילה על מה שכבר התחייב ולא על גיזה שאחר המתנה. [וראה טור יו"ד שלג ש"חייב בכל שנה" ובב"ח שפירשו כרבי